

АІВ

ІНФОРМАТИВНІ ВІСТІ

ЗМІЦНЕННЯ ПИТОМОЇ ВАГИ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ССР.

/-/ Упадок польської держави дав у московські руки західньо-українські землі з понад 7 мільйонним населенням. Упадок румунської держави - бо лише так можна назвати перелік, який румунська держава сьогодні переживає - віддав у руки Москви Буковину та Бессарабію. За даними по московських джерелах новоодобуті землі мають понад 3 і пів мільйона населення в тому 75% українців, руських та молдаван, 12% євреїв. Решту населення творять румуни, болгары, німці. З тих 75% - 45% є українцями, що творять суму грубо більшу як 1 мільйон. Поза межами ССР опинялася покищо одинока Карпатська Україна, яку до речі замешкує доволі мале число українців. Така "соборність" українських земель під московським ярмом НАДЗВИЧАЙНО СИЛЬНО ПОСІЛИЛО ПИТОМУ ТЯГАР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ССР. Передусім український елемент сміливо побільшився. СЮГОДНІ УКРАЇНЦІ ТВОРЯТЬ В ССР БІЛЯ 30% МІЛОГО населення в ССР. Поч би вже це, є фактом, якого не було в історії на просторі останніх століть. Чисно тут ще пригадати, що український елемент є розкинений по всіх ССР, далеко поза корінними українськими землями. І та розкиненість є така велика і можна сміло твердити, що простори ССР на яких українці або творять більшість, або є найбільшою національною групою на дані просторі - є міжна разів більші як корінні українські землі.

Але коли ми хочемо робити які небудь з того висновки, то пам'ятаймо одне: питоми тягар українського елементу в ССР треба розглядати у вигляді стая і розвоєні процесі поневолення Москвою народів. І тут бачимо останньо лінії, які мають престо історичне переломове значення. Можемо лише пригадати, що прилучення Західньої Вілорусії до ССР доселі сильно скріпило білоруський елемент в ССР. Але найде зворотних подій є загарбання Москвою Литви, Лотви, та Естонії. В цей спосіб у руках поневолення Москвою народів увійшли три надзвичайно культурні, свободолюбні народи, які вічно своїм еством ненавидять Москву.

З НЕБУВАЮЧОЮ В ІСТОРІЇ ЗРОСТОЮ ПИТОМОЇ ВАГИ УКРАЇНСЬКОГО ЕЛЕМЕНТУ, З ПОЯВОЮ НОВИХ НАДЗВИЧАЙНО ВАЖКИХ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПРОТІМОСКОВСЬКИХ СИЛ В ССР Іде тим самим на терені ССР велике ПОСЛАБЛЕННЯ ВАГИ МОСКОВСЬКОГО ЕЛЕМЕНТУ.

Всі ті факти в сумі створять такі об'єктивні умовини, які мають будуть використані провідними елементами нашого народу, дадуть йому велику творчу силу і такий революційний розмах, якого він в історії ще ніколи не мав.

Це правда, що Москва видягавчи гасло "об'єднання" українських земель робить це тому, щоб на властивій місці, на землях українських земель, прилучивши їх до себе перевести операції, щоб унеможливити українську справу, бо ж вона знає, що реальний небезпекою для неї є і буде все те, що український народ зможе поставити на своїх землях. З другої ж сторони ми в тії акції Москви бачимо власне такі дані, що прошеплять невідлучно в нашу користь, і як це ми їх використаємо, неогла-

дарчись на труди і жертви то виграна нашої справи певна ! Для нас націоналістів існують два найважливіші постулати нашої праці : 1/ об'єднати і організувати довкруги наших кличів і нашої програми маси українського народу та 2/ створити платформу революційної співпраці з поневоленими Москвою народами, а в першій мірі з тими, які скількоствено /білоруси/ або якістєво /литовці, естонці, лотиські, грузини, азербейджанці, фінландці/ - є поважними величинами в ССРСР. А чи були колись в нашій історії можливості для переведення отого в життя як саме тепер ?

Безперечно, що наші завдання надзвичайно важкі. І нічого не об'єднати їх примітивні говорення про "балаган в ССРСР", "голоту в червоній армії", "нужду в колгоспах" і т.п. Замість того краще провірити себе самого, провірити наші дотеперішні гасла і методи, направити помилки. Бо все можна досягнути, це інша справа, що не всі можуть досягнути...

Націоналісти, добачуючи ті небували в нашій історії корисні моменти мають бути свідомі завдань, що їх в історичній черзі український народ має виконати, та ті завдання виконати.

МОСКОВСЬКИЙ ІМПЕРІЯЛІЗМ І МОСКОВСЬКИЙ

НАРІД.

Ціллю української визвольної революції на Сході Європи і на просторах підмосковської Азії є знищити Москву як осередок імперіалістичного насильства, як центр політичного панування над Україною і чисельними молодими життєздатними народами. Коли говоримо тут про Москву маємо на думці очевидно не географічну точку, місто, чи якусь абстрактну величину. Маємо на думці столицю-центр і цілий апарат влади. Безперечно, організатором цієї влади є москалі, байдуже нам їхнє походження. Безперечно влада спирається на широкі шари московського народу. Було б непростимим помилкою не помічати цього факту. Ми мали змогу обсервувати впродовж останніх двадцяти літ нераз, як запеклі противники більшовицького московського білогвардейства одобрювала ходи московського більшовизму, як вона радувалася і радується сьогодні його імперіалістичними успіхами.

Все ж таки при наміщенні шляхів боротьби української визвольної революції не можна утотожнювати боротьби з Москвою, боротьби з московським імперіалізмом з боротьбою з московським народом, з людьми, що говорять московською мовою. Московський народ в якнайширшій етнографічній масі не перейнятий зовсім і не подільно духом імперіалістичної ідеї своєї командної верстви. В історії московського народу, в процесі формування московської імперіалістичної думки і сили маємо безліч прикладів безпощадної боротьби частини самого московського елемента проти тиранії московського імперіалістичного центру. Згадати б хоч би повстання Тугачова що розрослося мало не до розмірів катастрофи, а в останню революцію героїчне повстання московських селян тамбовської і саратовської губерній проти більшовиків, що його здавив Тугачевський тільки завдяки безоглядній і безпощадній жорстокості палючі, рубуючи й вбиваючи кров за кроком кожне село. Таких прикладів далеко більше. Тільки завдяки безполітичній нестатковості наших істориків завдячуємо, що вони випали з політичного озброєння нашої думки на протимосковському фронті. Зокрема варто тут підкреслити, що протицентралістичні тенденції серед московської маси були завжди найсильніші на етнографічних периферіях етнографічної Московщини, де московський елемент стикався з українськими чи іншими чужонаціональними елементами взагалі на периферіях імперії де витворився серед нього своєрідний протицентралістичний патріотизм. Згадати б хоч би козакські війська донське, кубанське, яїцьке. Вигнці сам канонізований Московю конкістадор Сибіру Ермак, не був зовсім таким московським патріотом, яким представляє його московська імперіалістична історіографія. Його загнало над береги Іртишу саме почування бунту і брак свободи під царською боярсько-феодальною тиранією. Варто

28

би прослідити чи прийняття ним московського протекторату не належить до таких самих містифікацій, що й прим. польська казка про "щербець".

Командна верства московського народу в своїх імперіялістичних діях спіралася тільки на дуже незначну частину московського елемента, Це був передусім елемент упривілейованийий чи то своїм соціальним походженням, чи то інтелігенцією, чи взагалі здібністю бути добрим виконавцем наказодавчої волі. Годі в історії других народів знайти такі маркантні приклади подивугідного політичного розуму організаторів московської імперії за - прятати весь здібний елемент на свою службу, знищити перед тим основно непокірних. Під цим оглядом від зарання історії московської імперії через Петра I до Сталіна нічого не змінилось.

А як заховувався московський нарід як маса? Що тут і там бунтувався це знаємо. Це могло б не переконувати декого в глибоких розколинах і пропастях, що без сумніву існують між московською командною верствою, безперечно сильною і чисельною а московським народом як строк масою. Але коли глибше заналізуємо психіку московського простолюддя стане нам ясно, що воно ніколи не мало вродженого і повного зрозуміння для імперіялістичних ідей своїх володарів і розбудови імперії. З колонізації половини Азії московська імперіялістична історіографія намагається зробити ентузіастичний міт. Та вистарчить пригадати першу іншу московську народню побутову пісню, в якій кожна згадка про Сибір тхне понурою безнадійністю. Ця колонізація не була зовсім джерелом радості для московського народу.

"Над Сибіром по утру займеться зора, а в деревне народ просьпнається. На етапном дворе слышен звон кандалов, ето партия в путь собирается" - ось які спогади живуть в московському народі в звязку з колонізацією Сибіру.

Без сумніву тільки передовий московський елемент, добре відгодований, витресований, в боротьбі за свою ціль, послідовний в методах неперебірчивий і безоглядний був двигуном московської імперії. Він старався завжди знайти собі сильнішу і ширшу соціальну базу, але уживмо витертого в нас терміну - "перевиховати" основно московську масу, він ніколи не старався - бо не хотів ділитися добиччю - і як старався то і це не могло вдатися.

Імперіялістична політика московського центру вимагала великих жертв від московської маси, вона була для неї ярмом і тигарем. Що ця маса не бунтувалася проти цього так, як Ъ нам бажалобся це не доказ її ентузіазму для плянів підбою її володарів. Власне не помірний розріст сили апарату влади і сильного центру коштом крайнього висиску мас народу робив кожний бунт рабів безвиглядним і практика це потверджувала. По друге, специфічна для московської імперії будова й геополітичне положення витворили цілий ряд причин, що внемодливили господарський, культурний і політичний розвиток життя народів імперії в таких розмірах як це відбувалося прим. на заході. Вистарчить глянути на карту московської імперії, щоб усвідомити собі ці причини. Через те і визвольна боротьба поневоєних народів і визвалення з імперіялістичного ярма власних тиранів самого московського народу стрічалася з більшими труднощами чим де-небудь інде.

Стає зрозумілим, що визволення московської маси з ярма московського імперіялізму, в яке запрягли його силоміць московські володарі і яке зовсім не причинилося до видвиження московської маси до рівня справинього, культурного і повного життя - може наступити тільки при повнім розвалі московської імперії. Тільки тоді, як організаторам московської імперії віддадуть велитенські ресурси людського матеріялу і матеріяльних засобів після визволення поневоєних народів московський нарід розправившись з обеззброєними власними тиранами зможе построи́ти в себе на правду культурне життя, тільки тоді московська маса зможе стерти із себе пятно хамства, яким його напаятувала його власна еліта.

/Дальше буде/

БІЛЬШОВИЦЬКА АГІТКА СЕРЕД УКРАЇНСЬКОГО
НАСЕЛЕННЯ СЛОВАЧЧИНИ.

Нам пишуть з Словаччини *Д. Пряшівщина/* : Українське населення розагітowane більшовицькою пропагандою /цього не хибить і самим словакам/. Більшовицями розкидують по цілій прясівщині летючки писані по українськи, в яких звертають увагу українського населення на права, які мають в Словаччині німці, мадари, хоч творять меншу меншину як українці. Цим способом притягають населення на свою сторону. Навіть в молитві прясівські руснаки висловлюють своє бажання прилучитися до ССР : "Боже ! Ти вже нас певно забув, коли не хочеш послати північного спасителя". Словаки теж у великій мірі під впливами більшовиків. Часто українці та словаки втікають разом до ССР. Деяких опісля ССР віддає Словакам з поворотом. - Українське національне життя на Прясівщині мізерне. Словаки ведуть політику чехів, утворюючи з українців "словаків - греків - католиків", "словаків зі сходу", і кілька родів руснаків. Говір український пр. шарашський, уважають словаки за говір словацький...

ПОПИСИ ВАРШАВСЬКОГО ФІРЕРА ГЕТЬМАНА ДІВ.

Пригадуються нам народні слова "як кого хоче Пан-Бог покарати то йому розум відбере", коли переглядаємо два числа варшавської газетки друкованої на цимлоштині "Гетьманець". Начальним редактором її і автором усіх статей є др. Іван Гладилевич. В першій числі з 15. червня на першій місці є маніфест редактора до українців, в якому між іншим читаємо : "Коли ідея творчого націоналізму добуває щораз то більші сили і серця справжніх українських патріотів - повстає пекуча потреба організації розпорозонених українських сил. До цього потрібна в першу чергу преса, яка всесторонньо, чесно та швидко інформувала б про наші національні досягнення та щоб шляхом обміну думок і ідей між українцями приближувала годину нашого духового об'єднання. В тій цілі звернувся я ще минулого року до німецької влади з проханням дозволити нам, варшавським українцям видавати часопис. Дозволу ми тоді не отримали і то головню завдяки інтригам одного малого гурту людей, що після основної компромітації своєї злочасної для України політики все ще намагаються політикувати на "вовчих" вулицях. Щойно в останніх днях запевнено мене, що вигляди на отримання дозволу є, тож я вніс до Уряду Преси і Пропаганди відповідне прохання..... А тим часом взивав всіх українців у Німеччині, у Варшаві і на Холмщині підтримати мій почин морально і матеріально..... Моя двадцятилітня громадська та журналістична діяльність дає мені морально підставу вірити, що українське громадянство належно оцінить мою ініціативу....."

Крім тої відозви на зміст числа складається ще один реферат Гладилевича виголошений на сходах "Української Громади" про "Гетьманську ідею та завдання укр. інтелігенції". На друге число складається знову реферат Гладилевича з "Укр. Громади", "наукова" стаття п.з. "Німеччина і Україна" та новинки. З цієї статті цитуємо дослівно початок :

"Українці під етнографічним і фізіологічним оглядом належать до слов'ян, під антропологічним і расовим оглядом скитсько-готського походження належать радше до герман." - Далше слідує вичислені деякі моменти співпраці українсько-німецької з минулого, від "могутньої держави германських готів зі столицею в Києві" аж до співпраці "Гетьмана" Скоропадського. Висновки робить автор такі : "Українська нація кровно і расово близька німецькій. На спеціальну увагу заслуговує духовна і культурна симпатія між обома націями. Це вказує на духову спорідненість культур. Українська держава на продовж віків була природною політичною союзницею Німеччини. Геополітичні міркування вказують на природність і доцільність

219

політично-господарської осі Рим - Берлін - Київ, як хребта Європи та гаранта нормалізації відносин на Сході Європи." - В "Новинах" "Гетьманця" н.т. читаємо: "Зорганізоване українське громадянство у Варшаві /!!!/ вже починило відповідні заходи, щоб усунути теперішній провід Комітату у Варшаві та провідником Комітату назначити радника Пушмара."

В другій новинці редактор "Гетьманця" прибираючи позу превзваної бігури на варшавському ґрунті подає до відома всіх зацікавлених українців Варшави, що комендант Віккергайтс-поліції у Варшаві такими словами висував правне положення українців в Генерал-Губернаторстві: "Українці творять особну національну групу яку ми вважаємо за приятну нам. До внутрішніх справ самоуправи українців не мішаємося. Автоматично встановлену провідні чинники українців мусять бути тільки лояльними супроти Німецького Народу і Держави людьми і є перед нами відповідальні за таку ж лояльність зорганізованих українців!"

Варшавський "Гетьманець" найкращий доказ крайньої пустоти гетьманського середовища у Варшаві а зокрема цілковитого браку відповідальности їхнього фірера др. Гладилевича, який своєю "пропагандою" може викликати у чужинців лише погорду до українців, а своїми заходами у власті робить шкідливу, підіривну, юдину роботу.

Огляд вісток:

НАСТРОЇ В ССРСР.

Йде нам про ті настрої, які старається викликати московський уряд сьогодні усіма, так пречисленими засобами які має до свого вжитку. Під тим оглядом зустрічаємо тут явища, які вказують, що Москва хоче так приготувити суспільність ССРСР, як це звичайно робила перед якимись новими подіями. В попереднім числі АБВ, ми подали про указ Верховної Ради ССРСР про 8-ми годинний день праці та впровадження гострих кар для тих, що добровільно покидають працю. Мотиви отого рішення уряд ССРСР подав ясно до відома своїм громадянам: йде про те, що ССРСР мусять мати ще більше літаків, танків, гармат та іншого воєнного приладдя. По містах ССРСР відбуваються віча робітників, на яких ухвалюють подібні резолюції про потребу величезної праці за збільшення оборонности країни. Промовці вказують явно, словно на узброєну від стіп до голови "Германію", та на "легкодушну Францію" та небезпеку, що їй грозить від "узброєного фашизму". - Ще одначе добре не розгорнулася кампанія за 8-ми годинним днем праці, як минулого тижня уряд пустив нову "бомбу": ССРСР розписав державну позичку 3-сі п'ятирічки для зміцнення військової могутности ССРСР. І вже покотилася нова лямпа мітінгів за якнайбільшим деклярованням грошей на позичку. Московська влада подає величезні квоти, які вже підписали робітники на оборону ССРСР. Все це засоби, при помочи яких Москва старається мабуть не лише про пропагандивні осяги, але теж про зискання певних осягів практичних і серйозну підготовку громадян на лінії зміцнення "оборонности ССРСР".

МОСКВА НА Д Д У Н А Є М .

Московські війська заняли вже всю територію Бессарабії та Буковини. На півдні червона армія минулого понеділка досягла Дунаю. - Комуністичні заворушення в бірузі Галац в Румунії відбулися голосно у світі. Румунська агенція вияснює, що в тім окрузі ватаги комуністів обсадили замки, нічні двірці, уряди, прийшло до сутички з військом, підчас якої були вбиті та ранені по обох сторонах. Військо скоро спанувало ситуацію. Москов-

ська Агенція ТАСС спростовує цю вістку так: з Румунії їхали поїздом в Бесарабію групи румунських робітників. Румунська поліція напала на поїзд та спровокувала стрілянину. Робітники у власній обороні ужили зброї. Під час сутички було 300 робітників вбитих. - В час коли московські війська займали Буковину й Бесарабію в цілій Румунії вибухли заворушення. В Букарешті прийшло до вуличних маніфестацій. Товпа румунських комуністів маніфестувала під совітським консулятом. Поліція скоро опанувала ситуацію. - Румунська влада покликала деякі організації молоді до служби для вдержання порядку. Проголошено, що на вулицях Букарешту будуть робити порядок військові патрулі. - Минулого вівторка прем'єр румунського уряду виголосив довшу промову на засіданню румунського парламенту. Подавши докладний перебіг останніх совітсько-румунських взаємин у звязку з одержаним ультиматом говорив: Румунія знайшлася перед двома можливостями або скапітулювати або рішитися на війну. Ми булиб виграли війну, якщоб мали запоруку, що ніхто не нападе на нас на других наших кордонах. Цей запоруки ми не мали і тому прийняли ультимат. Одначе уважаємо, що Буковина та Бесарабія це дальше румунські землі і ніколи не зрезигнуємо з права до них. - На румунсько-мадярській границі прийшло до сутичок, в яких 3 особи були вбиті. Мадярський уряд зажадав відкинення румунських військ з над границь Румунії. - Будапешт подав через радіо таку заяву: В Софії та Будапешті панує спокій, бо всі вірять в правду, яку захистить Італія та Німеччина. Сподіються, що домагання Мадярщини та Болгарії будуть заспокоєні без війни завдяки інтервенції Італії-Німеччини. - До Москви приїхала болгарська делегація в справі торговельних переговорів. - Совітські газети багато пишуть, про налаштування совітсько-югословянських взаємин. - Серед заграничних газет кружляє поголоска, що Совіти роблять натиск на Мадярщину в справі злучення з УССР Карпатської України. При тім вказують, що за це СССР уживе відповідних впливів на Букарешт, у висліді яких Мадярщина дістане Семигород. - В Кишиневі почала виходити щоденна газета друкована на російській та молдавській мові. - В Чернівцях виходить українська щоденна газета "Вільна Буковина". - Командантом міста Чернівець назначений Хиненко. - Совітські газети подають, що в Чернівцях встав червону армію від українців якийсь Грінгер. - Німці, які замешкують Буковину вернуть до Райху. В тій справі виїздить спеціальна німецька комісія. - Коломийський український театр виїхав зі своїми виступами до Чернівець. - Більшовицькі газети багато згадують про заслуги, які в останніх днях принесли їм українці змобілізовані в румунській армії. -

С П Р О Т И В П Р И Б А Л Т І Й С Ь К И Х Д Е Р Ж А В

Спізнні вістки з Литви, Лотви та Естонії підтверджують, що у всіх тих державах окупаційна більшовицька армія стрінула збройний спротив населення та поліції, в багатьох місцях прийшло до завзятих сутичок. По обох сторонах були вбиті та ранені. В столицях трьох держав населення вітало червону армію зі спокоєм. На вулиці міст вийшли лише жиди та москалі, які творили в тих містах доволі поважне число. Московське радіо саме подало про "величаві похорони" робітників в Таллінді, Ризі та Ковлі, вбитих фашистівськими провокаторами в хвилині коли вони вітали червону армію. Навіть вже в чотири дні по окупації Естонії естонська поліція та студенська молодь зі зброєю в руках розігнала московське віче в Таллінді. - Литовський "уряд" дозволив на zorganizовання литовського колгоспу та легалізацію ком-партії. - В Лотві до тепер обовязував 7-ми годинний день праці. Тепер запроваджено 8 годинний. На мітінгу в Ковні представник заповів, що уряд приготує закон про конфіскату майна всіх тих, що втекли до Німеччини. Та про близьку чистку литовського життя від "сметонських" елементів, які є ворогами Литви. - В Литві розвя-

зано литовський сойм. По школах запроваджено обов'язково російську мову. - Литовський уряд зарядив переорганізацію литовської армії в литовську народню армію. Організується при ній інститут політ-руків та пропагандивна комісія. - Москва подала до відомств, що Литва, Латвія та Естонія уневажнили самочинно всі військові союзи заключені зі собою. -

А К Т И В Н І С Т Ь М О С К В И .

Молотов прийняв заступника міністра Швеції. - До Одеси прийїхала Югословянська делегація, яка їде на переговори до Москви. - ТАСС заперечив поголоски про заключення союзу між СССР а Америкою проти Японії. - Болгарські газети пишуть багато про що раз крапу співпрацю між Болгарією а СССР. - Про розмови Майського з Черчилем совітські газети нічого не подають. -

П Е Р Е Д Б У Р Е Ю ?

На заході найважливіша подія з минулого тижня.... англійсько-французькі морські бої. Справа ця відома з газет. У зв'язку з тим доносять, що французський уряд порішив зірвати дипломатичні взаємини з Англією. - Чемберлен офіційно заявився за політику Черчіля. Тим самим поголоски про непорозуміння між обома мужами повалені. - Італійці мали минулого тижня велику втрату в смерті маршала Бальбо. Тому, що Англіїці заперечили що вони зістрілили літак з марш. Бальбом, італійські власти подали докладні умовини смерті Маршала : Бальбо вїхав своїм літаком на летунський майдан саме в час повітряного бою з англійцями. Його апарат поцплений кулеметною кулею згорів разом з ним. - Маршал Петен подав до відомств, що у Франції проєктується нові засадничі реформи і зміну французької конституції. - Московські газети подають, що Англія вивезла в Канаду Архів мін. загр. справ і інші важні документи. - До Парижа вертаються біженці. Німецькі патрулі впускають лише тих, що викажуться виказкою замешкання. В Парижі відчувається велика недостача харчевих продуктів. - Одна болгарська газета подала неправдоподібну вістку, що англійський представник в Токіо звернувся до певних чинників, з проханням посередничити у вибаданні меж евен. мирових пропозицій Німеччини. - Черчіль прийняв совітського амбасадора Майського, який до нього зголосився з власної ініціативи. - Американські газети ведуть пропаганду за зайняттям Америкою Азорських островів, вказуючи, що їх може зайняти Німеччина, якої армія досягла еспанських границь. -

М А Д Я Р С Ь К И Й С О Й М П Р О К А Р П А Т С Ь К У У К Р А Ї Н У .

В мадярським сойми граф Телеки минулого тижня говорив про "Підкарпатську Русь" та заявив, що мадярський уряд готує певні зміни в адміністративній Карпатської України. Зараз - говорив граф Телеки - в Карпатській Україні зовсім нема безробітних, противно відчувається брак робочих рук. Уряд приступає до закладання нових шкіл. Є виготовлений проєкт грамати - ки для підкарпатських шкіл, але щоби усунути сумніви скличеться нараду "карпаторуских" редакторів в тій справі. Не важко догадатися про причину всіх тих наглих піклувань Карпатської Україною. -

*****

НЕЗАТОРКОВАНА ДОСІ ВІЙНОЮ ПРОБЛЕМА.

Дарданелі - третій ключ до опанування Середземного моря .

Найважливішою причиною приступлення Італії до війни - це можливість опанування Середземного моря, цього природного "mare nostrum" для Італії, що до сьогодні було фактично опановане Великою Британією. Боротьба, що її розпочала Італія, ведеться сьогодні під кличем перебрання в свої руки всіх ключевих позицій Середземного моря в першу чергу Гібральтару й Суєзу. Безперечним є, що опанування їх Італією zapewнить їй абсолютну перевагу на Середземному морі, дасть домінуюче становище, але не розв'яже ще усіх проблем зв'язаних із Середземним морем. Передусім не розв'яже сама перемога над Великою Британією справи Дарданелів, що має куди більше значіння як це видавалось би для того, хто неподільно й без якої-небудь загрози хоче володіти над Середземним морем і взагалі Близьким Сходом.

А ця проблема була весь час продовж історії щонайменше останніх двох століть многоважною для такого чи іншого взаємовідношення сил на сході Європи. Таку свою роль завдячували Дарданелі й своєму ключевому положенню між Європою а Азією, між Чорним а Середземним морем. Воно й відіграло величезну роль у визначуванні напрямних політики цих держав, що шукали найкоротших сухопутних шляхів на Схід та цих, що володіли обома середземно морськими басейнами Чорним і Середземним. Для безсторонності треба зазначити, що в першому випадку Дарданелі в останніх століттях відіграли роль першорядного фактора дуже коротко, в зв'язку із довоєнними домаганнями Німеччини простелити собі шлях Берлін - Багдад, але це не виключає, що в недалекій майбутності таке їх значіння може знову актуалізуватися. Найбільшого значіння набирали однак Дарданелі й Босфор для цих великих держав, що свою силу узалежнювали від опанування цих водних басейнів, що для них вони були підставами їхньої експансії і сили - отже Чорного і Середземного моря.

В тому випадку Дарданелі й Босфор мали вартість воріт у широкий світ для одних, а намордника для других.

Характеристичною для того роду підходу до вартости Дарданелів і Босфору є історія останніх двох століть ХІХ та ХХ. До сьогоднішніх днів Дарданелі й Босфор були предметом двох політичних чинників: Росії, що бажала опанування Дарданелів й Босфору відкрити ворота в світ, та Англії, що сповнюючи роль гегемона Середземного моря, бажала посіданням їх заволодіти й загальмувати яку небудь загрозу конкуренції з тої сторони. Так політична історія проблеми Дарданелів і Босфору була завжди історією протиставлення сучасних правителів обох морей, при чому властивий природний власник їх Туреччина сповняла роль одною чи другою стороною використуваного буфера.

І так сейчас з хвилиною закріплення своєї позиції на Середземному морі й Близькому Сході зобов'язує Англія Туреччину 1809 року замкнути обидві протоки для переїзду всяких воєнних кораблів, маючи на увазі очевидно російську флоту. Та й з черги використовуючи згодом ситуацію навкидує Константинополю 1833 р. вимогу відкрити переїзд для своїх кораблів, але зараз сім літ пізніше 1840 року під натиском Англії ревігує із того свого привілею. Від того часу Англія старається постійно вдержати Дарданелі й Босфор в замкненні для воєнних кораблів, при чому вперше 1856 року вживає концепції знетралізування навіть Чорного моря, досягнутої на париському конгресі по програній для Росії Кримській війні. Всі старання Росії відзискати відкриття воріт аж до світової війни йшли на марне, хоча 1870 р. й вдалося досягнути знесення знетралізації Чорного моря. Зміна відношення до Росії наступила коли їхній третій чинник Німеччина загрожувала опануванням Дарданелів, і в цій новій загрозливій для себе

ситуації Англія ціною м.ін. забезпечення для Росії коначного постдання Дарданелів і Константинополя позбавляє її для союзу проти Німеччини.

Не змінилося й по війні у тій грі за Дарданелі нічого, хоча на місце царської Москви прийшла червона. Програма Німеччини автоматично викликала знову в Англії заходи над обмеженням рухів все ж таки не зліквідовано конкурента - Москви. Змінюються лише засоби її акції відповідно до доцільності їх в новій повосній ситуації.

Оцим новим середником в'язнення червоної московської фльоти в Чорному морі та недопущення до зміцнення московського становища в Дарданелях і Босфорі є англійська концепція з 1923 р. довільного ужиткування цієї шийки при одночасній повній демілітаризації цієї полоси. В основах такої постановки лежала свідомість переваги англійської фльоти над московською а рівночасно хитра вмідість покористуватися евентуально цєю своєю перевагою й на самому Чорному морі, куди проїзд в даному випадкові був відкритий, а запорукою безпеки на задах тоді саме мала бути демілітаризація Дарданелів. Москві вдалося тоді осягнути ту заледви умову, що яка небудь оперуюча на Чорному морі фльота чужинна не буде більшої сили, як московська чорноморська. Але це очевидно її незадоволило і таке перерішення примушувало московську політику шукати точки зацепу для дальшої акції проти в'язання її сил Англією. Чинником, що могла тоді входити в рахубу була на Близькому Сході покривджена власне так корисною для Англії демілітаризація як і загалом програмою молода динамічна Туреччина Кемалю Паші. Зміцнити силу Туреччини - тепер видається курсом Москви і 1929 р. досягає вона цього договором приязни із Туреччиною, яка при її допомогі усуває міжнародню контрольну комісію, зносить демілітаризацію та сама стає сувереном Дарданелів, а на Чорному морі спільно з Москвою визначає контингент загального тонажу чужинецької фльоти на 30.000 тон, при підвищенні московської на 40.000, та заводить ще інші обмеження. Очевидно що в такій ситуації вимога замкнення Дарданелів для Москви недоцільна й некорисна і вони як були остали відкриті, лише відношення сил тепер змінилося на відемне для Англії.

Властива ж слабкість Туреччини й ситуація між молотом а кувалдою казали її лавірувати між одним а другим контрагентом, що очевидно або вирішували можливості для себе використовувати. І це ось недавно хвилино вдалось Англії, бо зараз знову до голосу приходить Москва. Правда, можна говорити ще й , що причиною останнього становища Туреччини -/вістки про відмову взаємин із ССРСР і торговельний договір/ - була коначність вибирати між двома злами - 1/ заангажуванням у війну по стороні Англії з евен - туальною консеквенцією удару по собі Італії й ССРСР, що воювалаб щойно тоді за остаточне онанування Дарданелів, і 2/ відсуненням такої можливості нав'язанням зносин із ССРСР, що все проти нового гегемона Середземного моря /зараз виступаючої Італії/ готовість взяти їх в опіку, а далі згодом поновне вставлення себе в ролю рівноважника чи буфера поміж середземноморською лише іншою, новою чорноморською потугою. Що в тому випадкові вибрада менше зло - ніяка дивниця. Але про Туреччину мимоходом для ілюстрації гри довкруги Дарданелів.

Для нас цікаве, яка з хвилиною зміни гегемона Середземного моря буде розв'язка проблеми Дарданелів і які матиме вона дальшу наслідки. Що вирішит будуть тут Італія й ССРСР немає сумніву та що многоважне тут буде становище Німеччини це ясне, хоч яке / чи посередника або третього що сміється/ нерозгадне. А втім не йде про вороження що буде далі, але про ствердження, що новий гегемон стрітється з куди більшими суперечностями /і Балкан сферою впливів/ та що вони вимагатимуть доволі скорої і основної розв'язки-розтину. Маємо дані принускати, що внедовзі це наступить, бо Дарданелі це цілком незоторкнута ще проблема - вузол на шляху до переорганізування Європи, що вимагає розтину. Що від того і для нас багато може залежати - не треба вказувати. -

ПОЛІТИЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В ЛИТВІ.

В самих початках існування литовської держави найсильнішою литовською партією була християнська демократія. Була вона не лише найчисленніша в союзі але також найбільше популярна. При ній повстали дві прибудівки. Праве крило зорганізувало "Союз Господарів" - що опирався на середньо заможних селянах, а лівця зорганізувала "Федерація праці", що шукала популярності серед бідняків. Від 1920-26р. християнські демократи були при владі або самі, або на спільку з селянськими організаціями. За цей час не виправдали своєї провідної ролі в житті Литви. В останніх літах були усунені зовсім від впливів. СЕЛЯНСЬКА партія т. зв. "Ліядінікай" опиралася на бідніших селянах, дрібним міщанстві та ліберальній інтелігенції.

Спочатку співпрацювали в уряді з християнською демократією опісля зі соціал-демократією. В останніх літах були без впливу на громадянське життя. СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНА партія стояла на становищі II інтернаціоналу. Вплив на литовське життя все був малий а останньо жадний. Партія націоналістів "Тавтінікай" до 1926 р. мала малі впливи в литовським житті. Через замах стану 17.XII. 1926 р. приходять до голосу в ослабленій внутрішніми спорами Литві. До цієї партії належали найвизначніші литовські діячі як през. Антін Сметона і проф. Август Вальденарас, о. Вол. Міронас і інші. Партія висуває широку програму розбудови господарського та культурного життя. Для виховання молоді відкриває організацію "Молода Литва" на якій чолі станув сам президент Сметона. До 1 січня 1938р. "Молода Литва" мала у своїх рядах 45.000 членів. До неї належала переважно міська молодь. Для селянської молоді założено "Молоді Селяне". До 1. січня 1938 р. ця організація мала понад 30.000 членів зорганізованих в 1.100 відділах. Платформа виховна тих організацій була оперта на націоналістичних засадах.

В житті Литви відіграли не малу роль ще дві організації : СТРИШЬІ т.зв. Шавліси. Це півмілітарна організація, що мала завдання приготувати суспільність до оборони держави. Ця організація була підпорядкована безпосередньо військовому штабові. Останньо існувало на Литві 650 півтонів цієї організації. Другою організацією, що витиснула велике пятно на формування литовської душки був "СОЮЗ ВИЗВОЛЕННЯ ВІЛЬНА". Він повстав в 1925 р. Останньо мав він 25.000 активних членів в Литві, зорганізованих в 612 відділах. За границями Литви діяло 65 відділів. Крім того, ця організація мала свої підпольні експозитури на терені окупованого поляками Вильна. Надзвичайно жива пропагандивна акція "Союзу" та зразкова організація мала великий вплив у литовським житті.

Політична думка литовців йшла по лінії литовського націоналізму, який серед литовців є масовим явищем. Комунисти не мали жадного впливу в литовським життю як і з другої сторони традиції боротьби з Москвою серед литовців дуже живі. -